

MOTIVAȚIA: CONCEPT ȘI DEMERS ÎN METODOLOGIA PREDĂRII-ÎNVĂȚĂRII LIMBII ENGLEZE

Cristina BLAJIN

Catedra Limbi Germanice

In this article we revise the classic definitions of motivation, as well as approaches to the motivation for studying a foreign language. Motivation is an integral part of learning a foreign language; it facilitates the successful achievement of set goals. Motivated students devote more time, effort and resources to learning – as a result, they perform better. Thus, increasing the effectiveness of learning and the development of the interest to study a foreign language is an issue that should not be ignored. In this sense, the article examines several recommendations meant to boost motivation in language learning.

Motivația reprezintă una dintre problemele fundamentale în psihologie, în psihologia pedagogică, în pedagogie și în didacticile particulare. Complexitatea problemei motivației condiționează multitudinea de abordări ale înțelegerii esenței, naturii și structurii ei.

Spectrul definirii motivației este vast în literatura de specialitate, definițiile propuse de autori diferiți au evidențiat unul sau altul dintre aspectele considerate fundamentale. O analiză succintă relevă motivația ca fiind generată din interior (intrinsec) și generată din exterior (extrinsec) [1]; determinată de trebuințe [2], proces ce elucidează scopul activității [3].

În cercetările sale, T.Slama-Cazacu [4] lansează ideea că în cadrul sistemului de predare-învățare a limbilor străine se reliefează complementaritatea a două dimensiuni:

- selecția unităților ce urmează a fi predate și asimilate;
- motivația subiecților.

În acest context, este de menționat faptul că adepții abordării motivante a predării limbilor străine [5, 6] pun accent pe artificialitatea comunicării. Se apreciază că în limba străină comunicarea poate fi considerată artificială, pentru că:

- este un discurs învățat, opus celui „natural”;
- este intenționată, supravegheată și rareori spontană;
- este „fictivă”, în măsura în care situațiile sunt inventate și nu sunt reale;
- motivația de a forma mesaje în limba-țintă este exterioară, impusă.

Noua atitudine metodologică ce-și propune să transforme pedagogia predării într-o pedagogie a învățării și care pune în lumina reflectoarelor interesele studentului, se concretizează printr-o atenție deosebită, adaptată necesităților, capacităților și motivațiilor indivizilor sau a grupurilor ce studiază o limbă străină.

În această ordine de idei, trebuie să fie abordată și problema motivației intrinsece și a motivației extrinsece.

În opinia lui B.Zörgö, motivația este intrinsecă atunci când efectuarea unei acțiuni produce satisfacție, de exemplu, când citim o carte din plăcere pentru delectare estetică. Spre deosebire de aceasta, motivația este extrinsecă atunci când efectuăm o acțiune nu pentru plăcerea pe care ne-o provoacă, ci pentru anumite rezultate pe care le dorim. Astfel, de exemplu, motivația e extrinsecă atunci când studentul citește o carte care este inclusă în bibliografia obligatorie la un examen. În acest caz, nu lectura cărții, ci succesul la examen este scopul final [7].

Cercetătorii E.Deci și R.Ryan fac diferență între motivația extrinsecă și motivația intrinsecă. Ei susțin că indivizii sunt „motivați intrinsec” atunci când scopul de a face o activitate este „să o faci de dragul ei și nu din cauza unei presiuni externe sau a unei promisiuni de recompensă pentru îndeplinirea ei.”

Motivația extrinsecă „se referă la situațiile de învățare unde motivul pentru a îndeplini o sarcină e altceva decât interesul propriu-zis pentru această sarcină. Mai mult chiar, aceasta ar putea fi ceea ce persoana este constrânsă să facă și nu pentru că vrea să facă” Astfel, indivizii sunt motivați extrinsec de stimulente externe, recompense sau pedepse [8].

E.Deci și R.Ryan descriu aspectele negative ale acestui tip de motivație. Un aspect ar fi că imediat ce stimulentele externe dispăr, dispăr și motivația. Astfel, oamenii nu au o motivație intrinsecă și, prin urmare, nu vor avea nici un motiv pentru a continua acțiunea.

Un alt aspect al motivației extrinsece e faptul că „oferirea recompenselor studenților care anterior au fost motivați intrinsec poate avea un efect de reducere al acesteia” [8]. Recompensele și pedepsele îl fac pe student să simtă că el este forțat să învețe și reduce sentimentul de autodeterminare, pierzând motivația intrinsecă de a învăța.

Cu referire la studierea motivației în cadrul procesului de învățare-predare a limbilor străine, pot fi prezentate câteva abordări care cunosc o răspândire mai largă [9]:

- Motivația socială este determinată de motivele care sunt condiționate de necesitățile societății; de sentimentul acut de datorie față de țară, față de oamenii apropiați și dragi. În acest sens, învățarea este considerată un drum pentru asimilarea valorilor culturii ca un mijloc ce permite printr-o formă mai rațională a face oamenilor lucruri bune și utile, ca un drum spre îndeplinirea țelului în viață.
- Motivația pragmatică se manifestă ca o metodă de autoafirmare, ca o metodă de căutare a căilor de bunăstare.
- Motivația de distanță este determinată de rezultatul final al învățării, de orientarea spre o perspectivă îndepărtată a vieții.

Aceste trei tipuri ale motivației pentru studierea limbilor străine formează *motivația externă*. După N.M. Simonova, *motivația internă* are următoarele tipuri de bază: comunicativă, lingvocognitivă și instrumentală [10].

1) *Motivația comunicativă* este considerată drept capacitatea de a alege și de a realiza programe de vorbire individuală în dependență de scopurile și conținutul mesajului și, de asemenea, organizarea acestui mesaj, ținându-se cont de schimbarea situației comunicative și de relațiile dintre persoanele care comunică. Motivația comunicativă este determinată prin procesul de comunicare ca un canal prin care se realizează cunoașterea ca mijloc de dezvoltare a individualității, ca metodă de transmitere a experienței și dezvoltare a capacității de comunicare.

2) *Motivația lingvocognitivă* este determinată de atitudinea pozitivă a studenților față de materia lingvistică propriu-zisă, față de studierea caracteristicilor de bază ale semnelor lingvistice și interesul studenților față de materialul lingvistic de construcție.

3) Un tip important al motivației interne este *motivația instrumentală*, motivația care rezultă din atitudinea pozitivă față de sarcinile concrete.

În abordarea prezentată în lucrările cercetătorilor R.Clement și A.K. Markova, dedicate motivației studierii limbilor străine, se subliniază ca unul și același motiv apare la studenți foarte rar, cu aceeași intensitate, dar mereu este stimulat în dependență de diferite scopuri de bază, capacități individuale față de diferite tipuri de activități de învățare, solicitări ale studenților [11, 12].

Individualizarea învățării presupune intensificarea motivației pentru studierea unei limbi străine, care trebuie să se bazeze pe o bună utilizare a tipurilor de bază ale motivației ce sunt folosite în activitatea didactică:

- *Motivația de fîntă*, ce ține de îndeplinirea de către studenți a unei sarcini concrete.
- *Motivația cognitivă*, care se referă la interesul studenților față de sfera respectivă de cunoștințe.
- *Motivația instrumentală*, ce ține de însușirea de către studenți a unor anumite exerciții care și sunt instrumentul de influență a profesorului.
- *Motivația lacunară*, ce vizează unele lacune în cunoștințele studenților, care le provoacă un sentiment de disconfort psihologic și ca rezultat – tendința de a înlătura aceste lacune.
- *Motivația estetică*, ce ține de plăcerea estetică primită de studenți la îndeplinirea activității didactice.

E.I. Passov, V.P. Kuzovlev, V.B. Car'kova deosebesc următoarele tipuri de motivații pentru studierea unei limbi străine: externă (socială și motivația ce ține de dezvoltarea personalității în perspectivă) și internă (motivația comunicativă, motivația generată de activitatea didactică și motivația operațional-instrumentală) [13].

Prezentăm mai jos *tipurile motivației în studierea unei limbi străine*:

Tabel

Tipurile motivației în studierea unei limbi străine

Tipuri de motivație	Motivele respective
Motivația socială	<ul style="list-style-type: none"> • Fiecare om cult trebuie să cunoască măcar o limbă străină (Variante: studiez pentru cultura generală; această limbă este una dintre cele mai răspândite în lume și trebuie s-o cunosc.) • Membrii familiei mele cunosc această limba străină și aceasta mă face s-o studiez. • Studiez pentru că limbă străină face parte din programa universitară. (Pentru

	<p>studentii buni sunt posibile variantele: vreau ca nota la limba străină să fie la fel de înaltă ca la celelalte obiecte; vreau să am o medie bună.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Studiez din stimă pentru profesor. • Vreau să cunosc limba străină nu mai rău decât prietenii mei.
Motivația ce ține de dezvoltarea în perspectivă a personalității	<ul style="list-style-type: none"> • Studiez pentru că limba străină s-ar putea să-mi fie utilă atunci când mă voi angaja. Aș vrea să plec peste hotare.
Motivația comunicativă	<ul style="list-style-type: none"> • Îmi place să comunic cu colegii în timpul orelor: să discutăm teme interesante; de asemenea, prin intermediul limbii străine pot să-mi fac mulți prieteni peste hotare, comunicând prin intermediul Internetului. • La orele de limba străină este pur și simplu interesant și nu m-am gândit la alte motive. • Limba străină îmi satisface interesele extracurriculare.
Motivația generată în principal de însuși activitatea didactică, motivația operațional-instrumentală	<ul style="list-style-type: none"> • Mă interesează limba străină în sine: îmi place să ghicesc sensul cuvintelor; să deduc regulile gramaticale, să fac diferite exerciții, să simt succesul în studiere.

După E.N. Negnevickaja, A.B. Shahnarovich motivația externă îndeplinește un rol strategic, servind drept catalizator din afară în tot timpul procesului de studiu. Motivația internă – „de tactică”, procesuală (comunicativă, cognitivă, instrumentală) se formează prin procesul propriu-zis de însușire a limbii străine. Pentru ca motivația la studierea limbii străine să nu scadă, să rămână la același nivel sau să crească, e necesară o influență asupra motivației interne, deoarece scopul predării unei limbi străine este formarea unor abilități de studiere a limbilor, însușirea unui mod de operare a limbii. A învăța pe cineva o limbă străină înseamnă a-l învăța să caute acele mijloace prin care limba reflectă realitatea, ceea ce condiționează formarea unui volum de cunoștințe teoretice și practice [14].

În limitele teoriei autodeterminării, cercetătorii R.Clement și P.C. Smythe, R.Kraemer, Z.Dornyei au demonstrat că motivația la studierea unei limbi străine și libertatea studentului sunt în strânsă interdependență, altfel spus, nivelul motivației este direct proporțional cu responsabilitatea studentului pentru propria educație și de realizarea faptului că „succesul și eșecul în educație se explică prin intermediul propriilor eforturi și nu prin factorii externi” [15-17]. Aptitudinea pentru procesul autoreglare caracterizează autonomia studentului și, după cum afirmă Kraemer, „cel care studiază limba autonom este acel student în educația căruia este prezentă motivația” [17].

Astfel, este important de a privi predarea-învățarea unei limbi străine prin prisma faptului că o limbă străină este studiată intensiv numai atunci când este nevoie de aceasta și când această nevoie este conștientizată, iar formarea ei este rezultatul procesului activității în comun [18].

În prezent, sporirea eficacității învățării, păstrarea și dezvoltarea interesului studenților pentru limba străină, ca obiect de studiu la facultate, este o problemă ce nu trebuie ignorată. În acest sens, savanții vin cu o serie de propuneri pentru a stimula motivația studenților:

- crearea unui sistem special de exerciții și sarcini la îndeplinirea cărora studenții ar simți rezultatele eforturilor depuse [19], prin implicarea sferei emoționale în procesul de predare-învățare și prin intermediul personalizării acestora [20];
- implicarea studenților în lucrul individual la lecție, facilitarea sarcinilor, situației, controlul cunoștințelor, abilităților și aptitudinilor, utilizarea jocurilor și materialului despre cultura țării limba căreia este studiată [21].
- crearea posibilităților pentru ca studentul să cunoască și să descopere singur și să aplice cunoștințele obținute în mod activ și creativ [20, 22].

Această listă de recomandări nu este exhaustivă și poate fi completată cu o serie întregă de sfaturi practice menite să amplifice motivația studenților față de studierea unei limbi străine și să faciliteze procesul de predare-învățare-evaluare al acesteia. Este de menționat:

- Pentru o mai bună asimilare a unei limbi străine, e necesar a orienta procesul de studiu spre personalitatea studentului, spre interesele și nevoile individuale ale acestuia. Prin urmare, accent se pune nu pe

obiectivele teoretice, ci pe cele practice, operaționale care ar condiționa dezvoltarea competențelor de comunicare.

- De asemenea, este important ca materialul predat să fie individualizat – atât cantitativ, cât și din punctul de vedere al complexității. Astfel, scopurile propuse trebuie să fie tangibile, orientate spre reușită. Deoarece aceasta este atât o cauză, cât și un efect al motivației, un student motivat va obține rezultate mai bune. Astfel, cu cât sunt mai bune rezultatele, cu atât studentul este mai motivat.
- Crearea unor relații de parteneriat și de colaborare între profesor și studenți constituie o adevărată pârgă de amplificare a eficienței activității educaționale. Atitudinea pozitivă a profesorului atât față de obiectul predat, cât și față de studenți îi stimulează și îi motivează pozitiv pe aceștia. Procesul de învățare-predare-evaluare este un drum cu trei sensuri și doar atunci când se acționează în aceste direcții se mizează pe atingerea scopurilor propuse.
- În procesul instruirii este bine-venită utilizarea noilor tehnologii informaționale, deoarece acestea au un grad ridicat de captare a atenției studenților și sunt, prin urmare, un instrument puternic de motivare a acestora: prezentări Power Point, lecții video, Internetul, sarcini de tipul Webquest.

Referințe:

1. Deci E.L., Ryan R. Intrinsic motivation and self-determination in human behavior. - New York: Plenum Press, 1985. - 371 p.
2. Maslow A. Motivation and Personality. - New York: Harper and Row Publishers, 1970. - 369 p.
3. Heckhausen H., Leistungsmotivation // Handbuch der Psychologie. - Gottingen: Band II, 1965.
4. Slama-Cazacu T. Psycholinguistique appliquee, Problemes de l'enseignement des langues. - Bruxelles, 1981. - 331 p.
5. Cicurel F. La conquête du sens ou la nature métalinguistique de la communication en classe de langue // Le français dans le monde. - 1984. - No.183. - P.40-46.
6. Weiss F. Types de communication et activites communicatives en classe // Le français dans le monde. - 1984. - No.183. - P.47-51.
7. Zörgö B., Roșca Al. Determinismul psihologic // Revista de Psihologie. - 1971. - Nr.4.
8. Dickinson L. Autonomy and Motivation: A Literature Review // System no.23/2. - 1995. - P.165-174.
9. Berdichevskaja A.L., Solov'eva N.N. Dialog kul'tur na urokah rodnogo i inostrannogo jazykov. Kurs po kul'ture obshhenija // Inostrannye jazyki v shkole. - 1993. No.6. - P.5-11.
10. Simonova N.M. Jeksperimental'noe issledovanie struktury motivacii pri izuchenii inostrannyh jazykov v vuze. - Moskva, 1982. - 142 p.
11. Clement R., Dörnyei Z., Noels K.A. Motivation, self-confidence, and group cohesion in the foreign language classroom. - Language Learning. - 1994. - 417 p.
12. Markova A.K., Matis T.A., Orlov A.B. Formirovanie motivov uchenija. - Moskva, 1990. - 168 p.
13. Passov E.I., Kuzovlev V.P., Car'kova V.B., Issledovanija interesa kizucheniju inostrannogo jazyka. - Moskva, 1990.
14. Negnivickaja E.I., Shahnarovich A.M., Jazyk i deti. - Moskva: Nauka, 1981. - 111 p.
15. Clément R., Gardner R.C., Smythe P.C. Motivational variables in second language acquisition: a study of francophones learning English // Canadian Journal of Behavioural Science. - 1977. - No.9. - P.123-133.
16. Dörnyei Z. Conceptualizing motivation in foreign language learning // Language Learning. - 1990. - No.40/1. - P.45-78.
17. Kraemer R. Social psychological factors related to the study of Arabic among Israeli high school students // Studies in Second Language Acquisition. - 1993. - No.15. - P.83-104.
18. Fries C. Teaching and learning English as a foreign language. - Ann Arbor: University of Michigan Press, 1945. - 164 p.
19. Rogov M.G. Motivacija uchebnoj i kommercheskoj dejatel'nosti studentov // Vysshee obrazovanie. - 1998. - No.4.
20. Kuzovlev V.P. Individualizacija obuchenija inojazyčnoj rechevoj dejatel'nosti kak sredstvo sozdanija komunikativnoj motivacii. Avto-ref. dis. kand. filol. nauk. - Moskva, 1982. - 80 p.
21. Zimnjaja I.A. Psihologija obuchenija inostrannym jazykam v shkole. - Moskva, 1991. - 221 p.
22. Brown H.D. Principles of Language Learning and Teaching. - Englewood Cliffs New Jersey: Prentice Hall Regents, 1994. - 352 p.

Prezentat 28.05.2010